

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Geo-hydrographia s. orbis terrarum descriptio - Cod. Ettenheim-Münster 111-116

Gallia seu Francia - Ettenheim-Münster 112

Cartier, Gallus

[S.l.], [18. Jahrh.]

Caput I.

[urn:nbn:de:bsz:31-111144](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-111144)

1: Eignots: | Sicut velus in Austrasiam, quod Austrum respicit, et Neustriam, qua-
 runt, à voce Ger- si Novam franciam nomine à germaniis Novi quod novum
 mania Eidgno significat, derivato. Haec ad Oceanum sita erat.
 seu Eidgno apud Helveticos Bayorum. At modo unicus Principi subest, qui absoluto et Monarchi-
 Helveticos Bayorum. At modo unicus Principi subest, qui absoluto et Monarchi-
 populos usitata, eò imperio eidem ~~prostat~~ Dominatur; nec non comme-
 que conjuratos tenet in duodecim provincias seu Praefecturas generales, gallicis
federatos ad tuen. Gouvernemens dividitur; quarum tres medium Regni occu-
dam libertatem pant, suntque Insula Francia | L'Isle de France | Prae-
significat. 20 fectura Aurelianensis | Orleans | et Lugdunensis | Lion | ad q
 q circum Ligerim Tres Superioris sita sunt versus Septentrionem, scilicet: Bri-
 q originem Ligeris. tannia minor | La Bretagne | ad Sinistram; Normannia
 Seinde nomine | La Normandie | circa Sequanos fames; et Piccardia
 venerunt in gal- | La Piccardie | in confinis Belgii. Tres inferioris,
 liis omnes, qui suntque: Aquitania | Guienne | circum Garonnam;
 Genavensium. Occitania seu Languedocia, vel etiam Septimania | Lan-
 Religionem, Cal- quedoc | versus Mare Mediterraneum; et Provincia | Pro-
 vinianam nempè, vense | inter Rhodanum et fines Italia. Tres ad Sea-
 lactate sunt; quod teram, scilicet Delphinatus | Dauphinè | circum Rhodanum;
 diinde in Eignots Burgundia | Bourgogne | Ducatus circum Ararim | La Saone |
 seu Hugonots fluvium; et Campaniam | La Champagne | in confinis Bel-
 daturum est, à quo Latini Calvi- his auferunt Comitatus Burgundia | La Franche Comté |
 q Comitatus Alsatia | L'Alsace | Belgii seu germaniae inferioris aliqui
 Rusionen- Tractus; ac noviter ambo Ducatus Lotharingia et Bar-
 sis | Roussil- vensis. De quibus singulis modo nobis agendum.
 lon | 17.

Capit. Secundus I.

De Insula Francia.

visum dicitur
 res Hugonotos
 seu Hugonotos
 vocare.

Praefectura haec Insula Francia | L'Isle de France |
 dicta est, quod inter Sequanam | La Seine | Matronam | La
 Marne | Parisiam seu Arisiam vel Esiam | L'Oise | Anoram
 seu Anoniam | L'Aisne | et Orcam | L'Orque | fluvios ve-
 lut clausa sit. Solum ejus ex omni parte fertile est
 praesertim in frumento, vino, fructibus, p. ampla habet
 nemora, in quibus omnis generis fere reperitur. Sa-
 lubri gaudet aere, atque populosissima est. Limites
 habet versus Septentrionem Piccardiam; versus Orientem
 Campaniam; versus Meridiem Belsiam | Beaupe | et
 versus Occidentem Normanniam. Ejus longitudo ab
 ortu ad Oceanum est 39. miliarium gallicorum seu leuca-
 rum. Sita est inter 22. grad. 20. min. et 23. grad. Lon-
 gitudinis, et 48. ac 50. grad. latitudinis. Omnium ca-
 terarum Franciae provinciarum ferè minima est. Olim
 cum inoluisset perhibentur antiqui populi Belovaci,
 Parisii, Suefionenses, Sylvanectenses, Volcae; qua

nomina hodie adhuc celebrantur. Illius Decem sunt
Tractus seu minores provinciae, quas modo singulis §§. ex-
pendimus.

§. I.

1770. 18.

De Insula Francia proprie sic
dicta.

Tractus iste seu provincia Insula Francia proprie sic dicta
[L'Isle de France propre] nuncupatur ad distinctionem ejus-
dem secundum nominis Praefecturae, cujus ipsa imitatur est pro-
vincia. Sita est circum ~~diversa~~ Parisios seu Lutetiam
Parisiorum. In ea praecipue notantur Urbes sequentes:

1° Parisii, seu Lutetia Parisiorum [Paris] non modo
provincia hujus, sed et totius Franciae caput, omnium-
que totius Europae Urbium pulcherrima et forte maxima,
quamvis contendant aliqui eam ab Amstelodamo, Mosua,
et Constantinopoli magnitudine et amplitudine superari.

Sita est ad Sequanam [La Seine] fluvium, qui illam me-
dius perfluit; Decem miliaribus infra Melodunum [Melun] et
28. supra Rothomagum [Rouen]. Dicta est Parisii à
Parisii populis, qui circa eam sedem habuerunt, non à Paride
Briani olim Regis Trojae, prout quidam fabulantur. Anti-
quam ejus nomen fuit Lutetia seu Lutetia. Sub Lutetia
nomine ejus manebant Julius Caesar lib. 6. c. 3. et lib. 7. c. 58.
Strabo lib. 4. p. 194. et sub Lutetia nomine Ptolomaeus.

Initio latis angusta erat, ut quae exigua, quam Sequana affor-
mat, Insula contineretur; unde Ammianus Marcellinus lib.
15. c. 11. eam non nisi Castellum Parisiorum nuncupat, quod
nempe ambitu suo exigua quidem, at tamen natura tunc
arte munita foret; unde et adhuc hodie haec Insula, quamvis
minima sit Urbis pars, Civitas appellatur, quod nomen ple-
rumque Episcopalem populi alicujus Urbem indicat.

Quidam hoc Lutetia nomen à Latino vocabulo lutum
derivant, quod haec Sequanae Insula, priusquam lapidibus
strata fuisset, lutosa admodum fuerit; verum id prope-
ditur, cum Urbis ista, quemadmodum Caesaris Commentaria
fidem faciunt, Lutetia fuerit nuncupata, priusquam Ro-
mani Gallia potiti fuerint; unde ipsa nomen istud
non à Romanis, sed à Celtis, quorum Dialectus ad lati-
nam nullam relationem habuit, accepisse videtur.

Caput erat Parisiorum populorum, non nisi à Nautis
habitata, quemadmodum perhibet Inscriptio tempore
Tiberii Caesaris lapide incisa, et anno 1711. sub Eusebia
Cathedrali reperta, in qua haec leguntur: Nauta Pari-
siaei. Tunc angusta permansit, atque donec Julianus

Apostata in Galliam veniens in ea resedit, qua ab eo tempo-
re sensim ad eam amplitudinem crevit, in qua eam modo
cernimus.

Parisii ergo seu Lutetia Parisiorum, sive ejus antiquita-
tem, sive magnitudinem, sive aedificiorum magnificen-
tiam, sive ingentem incolarum numerum, sive Divitias,
sive commercium, sive Scientias et artes, qua in ea ma-
gis, quam ullibi gentium florent, consideres, inter cele-
berrimas Europae civitates eminent.

In quatuor partes dividitur, suntque Civitas (pha-
si-
te:| alias etiam Insula Palatii | L'Isle Du Palais:| mun-
cipata, quod in ea Palatium S. Ludovici Regis, in quo
nunc Supremus Senatus Parisiensis suos conventus agit,
jusque dicit, situm sit; haecque Urbs vetus nomina-
tur. Insula B. V. Mariae | L'Isle De Notre Dame:|

Has binas Insulas Sequana efformat. Ad hujus flu-
minis ripam dexteram seu Septentrionalem colorata
est ea pars, qua Urbs | La Ville:| dicitur, et ad sinistram
seu Meridionalem Universitas, quod sic dicta, quod
in ea Schola omnes et Collegia, qua eam componunt, sita
et rebus in unum collecta sint.

Præter has quatuor Lutetia Urbis partes numerantur
adhuc plura Suburbia, et S. Antonii, Templi | Du Tem-
ple:| S. Martini, S. Dionysii, S. Honorati, Montis Mar-
tyrum | Mont Martre:| Ricolori | Richelieu:| qua Urbs
adjuncta sunt: S. Germani, S. Michaelis, S. Jacobi, S.
Marcelli, et S. Victoris, qua ad partem Universitatis sunt
posita.

In ea quoque sunt septemdecim portæ, viginti quin-
que fora publica, duodecim pontes, Septingenta vi-
ginti plateæ, quinquageneries mille aedes, centum circi-
ter Monasteria tam virorum quam mulierum; quadra-
ginta quatuor Ecclesia Parochiales, triginta alia,
octoginta Abbacia, triginta Xenodochia, Sexaginta
magnifica Palatia, inter qua eminent duo, qua Regi-
am constituent, Lupara | Le Louvre:| scilicet, et La-
terania | Les Tuilleries:| sic dictum, quod olim Laterania ibi
fuerint; haec simul juncta unum efficiunt. Est etiam
Sedes Principum Regni Languinis | Princes du Lang:| Ha-
bet etiam Sedem Archiepiscopalem; olim Episcopalis In-
taest erat Subjecta Metropoli Senonensi usque ad annum
1622. quo Gregorius Papa XV. ad instantiam Ludovici XIII.
Galliarum Regis Metropolitanam dicit, et anno 1674.

Ludovicus XIV. illius Praesulem titulo Ducis et Paris Fran-
cia decoravit. Ecclesia Cathedralis B. V. Mariae dicata est
Eglise de Notre Dame: atque supra omnes totius Regni
Ecclesias eminet; in ea 120. numerantur columnae; ipsius
longitudo est 174. latitudo 60. et altitudo 100. pedum
geometricorum. Sunt quoque in illa 45. Capellae
et per undecim portas ad eam patet aditus. Quatuor
turribus praesertim ornata est, unde tota Civitas perus-
trari potest, in iis pendent octo campanae, quarum
maximam duodecim viri trahunt. à Chilberto I.
qui Saeculo VI. floruit fundata est, eam Robertus Rex de
nova aedificare coepit, Successores ipsius prosecuti sunt qui
usque ad Philippum Augustum, qui illam omnino perfe-
cit: in ea numerantur 51. Canonici.

Primus hic Episcopus fuisse dicitur S. Dionysius Areopagita,
quem paulo antequam ad hanc Urbem veniret, S. Paulus Apo-
stolus Athenis ad fidem Christi converterat. At Joannes
Lamiojus id de alio Dionysio, qui die post vixit, vult in-
telligi debere. Haec Ecclesia in Civitate la Cité collo-
cata est, ut et Palatium Archiepiscopii
In eadem quoque Civitate, seu parte, quae
Civitas la Cité nuncupatur, situm est Palatium, in
quo, prout supra jam memoravimus, Senatus, seu Parla-
mentum conventus suos agit, juriq; dicundo innumabit,
omnium totius Franciae Senatum antiquissimum et illus-
trissimum, cui adhuc plura alia subalterna Diastoria de-
dicunt.

Universitatis Sexaginta sunt Collegia, quorum illud,
quod Sorbona dicitur antiquissimum est, in quo Theolo-
gia docetur: nomen habet à Roberto quodam celebri
Theologiae Doctore, qui apud S. Ludovicum Franciae Regem
multum potuit; is annis 1253. Collegium istud fundavit.
Robertus de Sorbona dicitur est, quod in pago, qui Sorbona
nuncupatur, natus fuerit, quod nomen postea Collegio ipsi
adjectum est. Adhuc etiam quinque Acade-
miae sunt: Gallica L'Academie Française: sic dicta,
quod in perpurganda et emollienda lingua Gallica sumptur.
Academia Politicorum Academia Historiarum, numismatum,
et inscriptionum: L'Academie de belles lettres, medailles,
et inscriptions: Academia Scientiarum L'Academie des
Sciences: Academia Pictura L'Academie de la Peinture
et Academia Architectura L'Academie d'Archi-
tecture: Occurrunt etiam quamplures pra-

An. 1588. cum Urbis ista adversus Henricum III., quod Hugonotis nimium favere ei videretur, dum ipsa eam ad obedientiam reducere obsequio cingit, à Jacobo Clemente Dominicano infamiae pactis, quibus Anno 1590. ab Henrico IV. circumclusa est, et ad eas redacta inultas, ut cives fame vix non perierint; at Duce Parmensi cum Hispaniis copiis adventante, ab eâ Henricus recedere coactus fuit; ipse an. 1610. 14. maji à Francisco Ravallac cujusdam Castrici Engolismensis; Angoulême; filio cum vestis in media Urbe trucidatus fuit.

Initio anni 1649. sub minoritate Ludovici XIV. qui tunc undecim duntaxat aetatis annos agebat, Urbis ista, quod Frondibulorum; Frondeurs; factioni adversus Regiam Matrem et Cardinalem Mazarinum, qui sub illâ regnum moderabatur, excitata adhererent, semic ferè trium mensium spatium circumclusa fuit, atque tandem pacis conditionibus subacta.

2°. Versalia; Versailles; angusta quidem et aperta, sed tamen venusta civitas, una cum Regis Palatio, quatuor miliaribus à Lutetia oceanum versus distans. Olim non nisi pagus erat et parochia seu Prioratus conventui S. Margarethae Parisi subiectus. Speciales habuit hos Dominos Parisiensis Archiepiscopi feudatarios. Praedium istud emit Ludovicus XIII. et in medio vallis, unde ex omni parte campi circumjacentes perveni possunt, castellum pro instrumento suo venatorio castrum curavit, quod propria nominis domum, ut ajunt, campestrum exhibebat. At cum post eâ Louis iste Ludovico XIV. ad venationem commodus videretur, tunc ex pago urbem, et ex castello Palatium totius Europae magnificentissimum, atque ab omnibus velut novum mundi miraculum celebratum efficit. Opus coeptum fuit anno 1661. et 1687. perfectum, si Capellam Regiam excipias, cui primum an. 1710. ultima manus adnota est.

In Urbe quinque numerantur Ecclesiae. praecipuae admodum, inter quas eminet Basilica, quam Patres Missionarii S. Lazari administrant. Adest etiam Conventus Fratrum Minorum S. Francisci, quos Recollectos vocant.

Immunera penè sunt, quae in hoc vasto ac superbo Palatio admirationem longè maximam merentur. In eo omnia auro et marmore perpolita; conclavia et cubicula ingentis pretii speculis, praeclearis exquisitisque picturarum tabulis ornata. Caliginem aspicientium oculis offundunt Statuae in aëre collocatae et hortis, cui, sive amplitudinem, sive pulchritudinem, stupendique ornatus varietatem consideres, similem imaginari haud unquam possis. Prae ceteris summe admiranda est ingens aqua-

* Hi factioni Frondibulatores dicti sunt, quod supra pileos suos fundam velut foederis taperam gestarent.

nam copia, quae ope machinae invidiam, quae Marliensis: La ma-
chine de Marly: quod prope Marliam Regiam campestris pala-
tium sita sit, nuncupatur, huc adducitur, atque in horto quan-
tibus silanos, praecipites aqua lapsus, et maggas aqueas exhi-
bet. Siquis Magnus de ista locum hunc et tractum prius sci-
dam, rigidum, et cliorum trecentorum millionum impensis
amoenissimum effecit. Idue etiam à Fonte Belaguet

: Fontainebleau: uti prius Regiam tenebat, sedem suam
an. 1687. tenuit, atque ad mortem usque, quae an. 1719. pri-
mâ die Septembris contigit, ibidem habuit. Anno 1757. q.

7. Januarii sub ves-
peram Robertus
Damien patria
Atrébatis Re-
gem Ludovicum
XV. hic rhedam
mox consecraturum
aduto intra costas
cultro graviter
vulneravit. Rex
ex vulnere iova-
luit, Robertus vero
quatuor equis in
diversum actis
discipulis enormis
flagitium poenas hinc
pa ceteris memo-
rabilis est ami-
citis et foederis
conventis j. Maji
an. 1758. hic Ver-
salia in ita Do-
num Austriacam
inter et Borboni-
cam, quae pleros-
que in Europa Prin-
cipales admiratione
affecit et stupore.

30. Ianuarii S. Dionysii, alias Dionysiopolis: S. Denys:
Vetus duabus miliaribus Galliarum seu Lemis à Lutetia vicinis
Septentrionem distans et in amoenâ, quam undique paludes
circumstant, plantis sita. Olim cuiusdam erat pagus pau-
cis rusticorum linguâ comprehensus, atque Vicius Catuliacensis
seu Catholiacensis dictus à Catulâ nobili Matronâ, quae Cor-
pora SS. Dionysii Arcopagita et Satorum epus Rustici et Ele-
therii, quos in Monte Martyrum: Mont-Mestre: prope Ba-
thini, quos in Monte Martyrum: Mont-Mestre: prope Ba-
vulnere passos fuisse traditio fert, ibidem in agro
ex vulnere iova-
luit, Robertus vero
quatuor equis in
diversum actis
discipulis enormis
flagitium poenas hinc

Monachi Benedictini, quorum reditus Clotarius II. Franc-
rum Rex, qui sub eisdem saeculi finem et initio sequentis
imperavit, Donatione auvit. Anno Domini 530. vel 632.
Dagobertus eius filius veteri divitâ Eclesiâ novam magni-
ficientiam contulit, Monasteriumque ampliavit. Inde
factum ut posteri scriptores eum velut illius fundatorem
suscepissent. Dein ingens fidelium, quos devotis ergo. San-
tos Martyres hinc attraxit, communis effecit, ut Vicius hic cuius-
dam in ampliore nomine à S. Dionysii nomine Dionysiopolis
veteri mutato nomine à S. Dionysii nomine Dionysiopolis
seu Ianuarii S. Dionysii: S. Denys: Deinceps appellata fuit,
neon inter Franca civitates Urbis recenseri meruit; ac ul-
timum hinc temporibus oblivione aliquos sustinere visa est.

Saeculo VIII. Pipinus Galliarum Rex novam Eclesiam, quae
priori amplior esset et magnificentior, hic edificare coe-
pit, Carolus Magnus eius filius opus continuavit, quod tan-
dem an. 775. mense Februarii perfectum est. At cum
postea haec eadem Eclesia eos omnes, qui festis solemnio-
ribus undique accurrebant fideles, ambitu suo continere non
valeret, Abbas San. Dionysianus sub Ludovico VII. novam
eamque majorem extruxit, quae an. 1144. vel, ut alii volunt,
an. 1140. Rege presente consecrata est; et quae, cum die
an. 1231. minam minaretur, sub Ludovico Sancto et eius
matre Blanca de novo edificata fuit. Magnifica est

comis referens figuram, et una cum turribus suis plumbeis
laminis lecta. In eâ sepulturam suam habent
Reges Francia à Dagoberto, qui diei Supremum obiit 19.
Januarii an. 638. atque primus in eâ sepultus est.

In eâ quoque observatur thesaurus, qui præter magnam
reliquiarum copiam, multa prætiosa et rara continet, ut
sunt aurea et argentea comas ac statua gemmis ornata; va-
sa aurea et lacinosa; libri aurei seu argentei inauratis
laminis contenti, aureisque litteris conscripti. Cyphus
seu calix aureus hyacinthis, Smaragdus, et Saphyro ornatus
necnon imaginem Salomonis in throno sedentis ad vivum refe-
rens, unde et Cyphus seu calix Salomonis appellatur. Eius
S. Ludovici Turpini quondam Francia Cancellarius, ut et Jo-
hannes de Arca: Joanne d'Arca: vulgò Bella Aureliensis dicta,
quod sub Carolo VII. Rege Francorum Anglos Aureliæ ur-
bis obsidionem solvere cogerit.

Corona variis gemmis
ornata; unguis Regii pallii; Eius Regius; aureum Ca-
roli Magni Sceptum; aurea Calcaria gemmis resplen-
dentia; necnon vestimenta omnia, quæ in Francia
Regum coronatione adhibentur; manus justitiae, ^{cornu}
Unicornis superposita. Denique etiam, in-
ter alia plura, latera, quæ manu gestabat Malchus
Sennus Summi Sacerdotis, quando Petrus in hoste gethsemani
cum Christus à Judæis capiebatur, aditus gladio illi dextram
amputavit auriculam, quomodo autem et quando latera
ista à Jerosolyma in Galliam incolebris allata fuerit, igno-
ratur; verum apud aulem ineptiam.

Ut ut autem præterea prædicetur hic S. Dionysii thesau-
rus; quidam tamen, qui illum viderunt, totum illum præ-
terea viginti milia librarum gallicarum hæud credere
testantur; nec tamen eis fidem adhibendam esse arbitramur.

Monasterii S. Dionysii à primavâ suâ foundatione us-
que versus finem præteriti Sæculi XVII, septuaginta duo nu-
merantur Abbates tam Regulares quam Commendatarii.
Primus illius Abbas Commendatarius fuit Ludovicus Borbo-
nius Cardinalis et Episcopus Senonensis (De Sens) à Fran-
cisco I. an. 1528. nominatus: deincepsque hæc Abbatia
semper data fuit in Commendam usque ad annum 1692.
quò ad ^{instauratam} Ludovicum XIV. Abbatialis S. Dionysii titulus suppressus
fuit et extinctus fuit, illiusque dignitatis annui 100000. fræ-
ditus Archiepiscopus Monachium S. Cyriaci (S. Cyr.) ord. S. Augusti-
niani non procul à Versalia an. 1686. à laudato Rege in
honorem ultimæ consubinae postmodum uxoris suæ Do-
minæ de Maintenon fundatæ adjecti sunt ab Innocen-
tio Papa XII. per Bullam 23. februarii ejusdem anni
1692. editam.

Hæc puella perperam
Joanna de Arca, velut
in hoc oppido ortum
habuerit; cum certum
sit eam in pago Dan-
Remigio: (Dan-Remy)
nata fuisse. Utar-
que hic locus situs est
in Ducatu Barensi.
Scriptores omnes, qui
de Monocroto seu
unicorni nomine-
runt ajunt illum
in Africa re-
periri, præcipue
autem in Agyasa:
Agyas seu Agyos:
provincia Regni Da-
matorum: Damoles:
in Othiopia. at
verò hujus animalis,
ut et cornu figuræ
quorundam, colorent ab-
minimque illius par-
tium adeo diversitas
de referunt, ut sa-
pientiores illud omni-
no fabulosum merito
reputant.
Non tamen diffitanti
in Indiis reperta fuisse
animalia unio cornu
instruta, ut Vacca,
Tauri, Equi, Asini, Ca-
preæ, Dama, P.
Peysera in sua de Gran-
landia relatione ait,
id, quod vulgò creditur
esse cornu monocrotis
seu Unicornis, esse den-
tem magni Maris gla-

cialis piscis ab Islandis S. Landrius | S. Landry | Episcopus Parisiensis, qui circa
 Narschal, et alibi Ro- medium saeculi VII. floruit, Monasterium istud in sua et
 hactenus dicti, qui hujus- Successorum suorum jurisdictione liberum et exemptum fecit
 modi dextas, seu cornu ita, ut etiam jurisdictionem in civitate ipsam ejusque
 Curiosorum lapidariis districtum Abbatii et Monachis cepit. An. 1092.
 abundanter supple- titulus et dignitas Abbatialis in eo suppressa et extincta
 tavit. fuisse, tum Archiepiscopus Parisiensis jurisdictionem hanc
 Paulus Ludovicus Sach- ad se velut primum fontem, unde ipsa emanaret, iterum
 sius Medicus mons- redisse contendebat: contra sequebantur Monachi, quod,
 trum marianum des- in his jurisdictionis non solum duntaxat Abbatis persona cum
 cribit, quod monoe- cum hac jurisdictione non solum duntaxat Abbatis persona cum
 votem seu Unicornem exclusione Monachorum seu Communitatis obligata fuisse,
 appellat, estque Spe- ipsa quoque, etsi Abbas deficeret, penes Monasterium
 ies Cete, quod cada- remanere deberet. Tandem 6. Augusti ejusdem anni
 veribus passitur, ut 1692. inita fuit inter partes transactio, vi cuius Monachi
 que in Islandia et Gronlandia littoribus dicto Archiepiscopo jurisdictionem illam cepere ita tamen,
 captatur; illius cornu ut Monasterium ipsum, aedificia omnia et loca ad illud
 est unicus dens maxilla pertinentia nonnulli ambitu suo contenta, ab illa in per-
 Superioris, qui torna- petuum exenta, et Summa Sedi immediate subiecta
 tus et statuatus in cuspi- manerent, Monasterioque Superiori seu quilibet vices
 dem desinat. nec du- biis esse videtur, quoniam eius generis semper, et invariabiliter respectu civitatis
 cornu illud, quod in ac eius districtus esset Archiepiscopi Parisiensis et eius Suc-
 Thesauri San- Diony- cessorum Vicarius Generalis natus.
 sianus visitatur, etiam- Memorabile etiam est, quod in hujus S. Dionysii Monas-
 num hujusmodi dens terii Ecclesia certis quibusdam Solemnioribus festis tota
 sit; proinde Andrea et integra missa, in aliis vero aliquibus minoribus Solemniori-
 Theresio suspecta ad- bus solum Epistola et Evangelium graeci decantentur.
 modum fidei Scriptori- In hac Urbe seu Monasterio quadam celebrata Con-
 gregatione visitatur, quando ait se a Rege- gregatione ad Vincula memorantur: ut an. 834. in quo Lubricus Pius, quem
 Monasterio ad Vincula memorantur: ut an. 834. in quo Lubricus Pius, quem
 cornu venationem, filii sui throno deiecerant, cum Ecclesia demum reconciliatus
 quam ibi frequentem atque Regis restitutus fuit, nonnullam uxorem et
 esse ait, ductum, atque Carolum filium recepit. Anno item 1093. occasione litis
 numeris locis ab eo be- Benedictinis S. Dionysii inter et Ratisbonenses S. Emerami,
 na Unicornis cornu qui remorem passerant, se ab Arnulpho Rege Corpore
 aucepisse, quae in S. Dionysii aucepisse ac penes se retinere: at eundem S.
 Galliam reportavit, Martyris tumulo reposita, totum illius Corpus in eo inventum
 uniusque Regi dono dedit, quod est illud est prater brachium, quod Stephanus Papa III. Romam
 quod modo in Thesau- deferri curavit. pp.
 ri San- Dionysiano visitatur.

Dominium saeculare seu territorialis jurisdictionis S. Dionysii
 penes Monasterium esse dicitur, subditorumque interjecta
 in iudiciis et sententiis appellationes immediate ad Senatum
 seu Parlamentum Parisiense devolvuntur.
 Utrem hanc etiam celebrant faciunt mundina, quae in
 ea instituntur. In ipsius placitis an. 1567. famosum
 initium fuit prolium Catholicos inter sub Duce Mont-
 morancis | Montmorency | et Hugonotos sub Principe

Condac: le Brinc de Condé: et Talapianho (Colinac): l'Amiral Coligny: in quo hi à Catholicis casi fuere; penes quos Civitas hac diu scelit; tandemque Henricum IV. admisit, eique se subiecit.

4° Montmorancium: Montmorency: alias Montmorancianum, seu Mons Morencianus. Urbs angusta satis super collem posita, et quatuor leuis à Lutetia distans. Nomen suum juvenunda et fertili tribuit valli, ut et familia Montmoranciana; à qua Eulonia S. Martini ibidem fuit edificata. Variis fuitur privilegiis, necnon una cum Tractu suo ad Ducalis et Bariatibus dignitatem erecta est, et olim sementos clientes feudiciarios, seu, ut ajunt, Vasallos nuncupat dicitur.

Anno 1359. ab Anglis in cineres redacta fuit. Etant in ea quaedam antiquitatis vestigia, quae eam olim amplissimam fuisse produnt.

Anno 1632. extincta in Henrico II. qui decima Octobris ejusdem anni ob perditionis crimen Tolosa capite truncatus nullum post se reliquit heredem, Montmorancianorum Stirpe, urbem et Ducatum Henrico Borbonio Principi Condac tradidit Ludovicus XII.

5° Janum S. Clodoaldi: S. Clon: Oppidum vetustissimum duabus castris leuis à Lutetia ad Sequanaripam situm, olim Novigentum et Novientum: Noyent: dicitur. Jam initio saeculi VI. sub Clodovai Regis filio Oppidum erat, in quos Clodovai Regis filius, postquam neci sibi intentata se subdidisset, tutum argulum invenit, ibique Monasterium construxit, quod postmodum in Ecclesiam Collegiatam conversum est, in qua hujus Sancti corpus arca inclusum asservatur, atque devotio, quae fideles ipsum prosequenti hinc, efficit, ut Oppidum, relicto veteri, deinceps ejus nomine appellatum fuerit.

Oppidum ipsum una cum Tractu suo idem S. Clodovai Ecclesia Parisiensi dono dedit, et anno 1670. vel 1674. in gratiam Francisci de Harlay Archiepiscopi Parisiensis et Successorum ejus ad Ducalis Bariatibus ordinem Ludovicus XIV. evexit.

Longo temporum spatio Episcopi Parisienses jure javili sunt ab hujus Oppidi incolis in festo S. Andrea pro vectigali seu tributo tantum, quantum ipsis placeret, exigendi titulo introducta consuetudine, an 1381. Sub Henrico VI. à Curia Parisiensi confirmata. At anno

1429. tributum istud ad 24. et an. 1509. ad 20. libras eadem
Curia seu Parlamentum limitavit.

*Sabbatibus non exaltentur neque, longique, amoenitate utriusque
Barisiorum, ut*

Multi Parisienses nobiles salubri aëre, excellenti aqua,
longique amoenitate illucti ados huius habent, quas integras
veris et aëtis tempestate inuolunt. atque etiam
Philippus Dux Aurelianensis unicus Ludovici XIV. germa-
nus, frater ibidem magnificentum palatium excitavit, iunc-
tis eidem hortis et vivariis speciosissimis.

In Ecclesia S. Godualdi Savā videtur marmorea Capella,
in qua cor Henrici III. reconditum est. Haec iste, quod ali-
bi jam tetigimus, an. 1589. 1. augusti hora octava matuti-
na in quadam huius Oppidi aëre, qua adhuc superest, dum
Lutetiam apertur capere parabat, in sella familiari se-
dens confusus est à Jacobo Clemente Dominicanò tunc
viginti secundum aetatis annum agente.

6° Vicenna seu Nemus Vicennarum (Le Bois de Vin-
cennes) Domus Regia ad amoenitatem et voluptatem
comparata una cum vivario seu Saltu cum muris,
qui ab aliquot hinc annis dejecti sunt, cincti. Milia-
rii galeis seu Leuis duntaxat à Lutetia distat. Hic
circa an. 1183. Philippus Augustus Bioratum fundavit
pro Monachis Ordinis Grandimontensis (de l'ordre de
Grammont) quos Henricus III. Parisios transtulit, atque
eorum loco Patres Ordinis Minimorum huc adduxit.

In veteri Parisiensis Ecclesia Chastularis habetur,
quod anno 1270. Vicenna Manerium Regale, id est,
Domus Regia fuerit; facile est conijcere eam ab eo-
dem Philippo Augusto constructam fuisse, postquam
nemus, quod undique apertum erat, muris vallasset.
Ludovicus XIII. vetustis aliquot aedificiis solo aequatis
eorum loco novum excitavit, quod primum sub initio
regni Ludovici XIV. perfectum est.

Quidam arbitrantur Carolum V. Francia Regem hic
an. 1328. natum fuisse; ajunt etiam hic tres Reges
diem supremum obisse, scilicet Ludovicum X. an.
1316. Carolum IX. an. 1574. et Henricum V. An-
glia Regem an. 1422.

7° Maria seu Martinus (Marly) magnificentis-
simum palatium regium in medio Saltus Versalis
vivarium attingentis collocatum una cum speciosissimo

et amplissimo hoste, ob loci amoenitatem nulli totius
Francia castro voluptuario secundum.

Hic Ludovicus XIV. potissimum voluptatem captare, ac loci
pissine grata quietis suavitatem degustare solebat, ubi ple-
numque singulis mensibus bis aliquot dies transigebat nemini
nisi intimis Consiliariis et Ministris suis audientiam prebens.

Hicem etiam inter alia visuntur duo Globi, terrestis unus,
Coelestis alter, immensa magnitudinis, quorum quilibet am-
bitu suo continet quadraginta tres pedes, sex pollicas,
et aliquot lineas à P. Coronelli inventi et confecti; quos
an. 1704. 11. Junii Cardinalis Cesar de Stratis | D'Estrees |
Regi Ludovico XIV. dono dedit. Hic quoque vates perhi-
betur D. Theobaldus ex Stirpe Montmoranciana.

Prope Martiam et ad Sequana ripam conspicitur arti-
ficiose machina illa, qua in his genere nulli parem
habere dicitur; ope cujus aqua ex hoc flumine in al-
tum vehitur atque in Versalia hortum ducitur.

§. II.

cap. 19

De Bria Franica.

Bria Franica seu Parisina | La Brie Francoise | sic
dicta ad distinctionem ejusdem nominis provincie in Can-
pania, cujus ipsa olim pars erat. Sita est Sequanam
inter et Matronam | La Marne | fluvios. In ea

Ocurrunt Latinianum | Lagny | civitas exigua ad meridio-
nalem Matrona ripam, sex miliaribus seu levis à Lute-
tia in via Melbas | Meaux | versus Sita cum titulo Comi-
tatus. In ea numerantur tres parochie et celebre Bene-
dictinum sub invocatione S. Petri Monasterium Saeculo
VII. à S. Thibaldo nobili Scoto fundatum; cui Thibaldus
seu Theobaldus Campaniae Comes Comitatum hunc donavit.

Saeculo IX. vastata fuit hac regio à Normannis, et post-
modum ab Heriberto de Veromandua Treasurum | Troyes | et
Melbarum Comite restaurata.

Anno 1432. sub Regno Caroli VII. cum Angli obederunt,
at missis à Carolo copiis, quae usque fecerunt supplicias, re-
dere coacti sunt. An. 1590. illam Dux Carnensis
Henricus IV. postquam cum Lutetia obidionem solvere con-
sulisset, celeriter occupavit, occupatamque penitus de-
vastavit.

§. III.

cap. 20

De Hurepolio seu Tractu Hurepoisio.

Hurepolium seu Tractus Hurepoisius | L' Hurepoix |
media Saeculorum nostrorum aetate Regis Hurepois, Hure-

rensis, seu Amiensis, et etiam Mauricensis nuncupabatur.
In Actis Synodi Suresionensis an. 982. celebrata per corrup-
tionem Novicensisagus appellatur.

Ut ut Tractus hic unicus sit, de ejus tamen limitibus alter-
cantur inter se Geographi, dum quidam ei urbes adscribunt,
quas alii ei abjudicant; Nos eorum laborem satis ineptum
judicamus et inanem; enimvero sufficere debet, quod
Tractus iste in Francia Juvula situs sit, necnon à Sequa-
na ripis usque Briam pervigatur. In eo occurrunt se-
quentes Civitates notata dignae.

jo Melodunum | Melun | Urbs in confinis Vastini Trac-
tus | Gastinois | Decem leuis supra Parisios et quatuor in-
fra Fontem Blandi | Fontaine Bleau | colorata.

Antiquissima est, et si illius Civibus fides, Lutetiam ad-
ficientibus archatypis loco fuit: certe amba ha Civitates,
sive figura sive situs spectatur, sibi omnino similes sunt:
hic Sequana insulam efformat urbemque, ut Parisios, in
tres partes dividit, quarum una Briam respicit, altera
insulam occupat, tertia vero ad partem Vastini Tractus col-
locata est.

In ea videntur adhuc reliquiae Templi Ethnici Deo Jovi
dicati. ut et B. Virginis Mariae, S. Stephani, S. Ambrosii
& Eclesiae, quae parochiales sunt, et quinque ea, quae S. Aspatis
| S. Aspais | dicitur; nomen habet à quodam Amico
| Amic | Episcopo qui à Synodo Avelianensi rediens an.
536. hic vitam finitus est. Miracula quae ad ejus sepulchrum
patrata fuere, Incolas permoverunt, ut in illius honorem haec
adificarent Eclesiam. Conventus Camelitarum
et Granivanorum, ut et Abbatia S. Petri Suburbium
occupant.

Civitas haec ab Anglis, et à Ducibus Burgundiae sociis
obsessa fuit et occupata. An. 1419. post quatuor mense-
um obsidionem fames eam adegit, ut Anglis se dederet,
quam per decem annos tenuerunt usque ad an. 1429. Mi-
lites, quae Civis iis turbatis milites Caroli VII. suscep-
erunt, qui ob id factis variis eos revocavit privilegiis dato
hanc in rem an. 1432. ultimam februarii anglis et Blem-
ni diplomate.

Anno 1579. Clerus Gallicanus, id est, Antistites Galliae
hic Conventum egerunt, in quo, inter alia, Romano Pon-
tifici Suprema in Ecclesiam universam auctoritas inque
Judaei et Morum definiendis questionibus infallibilitas
non obscure aperta ab ipso fuit.

Eius antiquum nomen Melodunum est, quavis in Be-
labis Commentariorum exemplaribus omnibus, quae

hodieum supersunt, Metiosedum appellatur. Illius
commercium constat in fumentis, vino et caseo, qua
vicinis Mercatoribus venduntur, vel Parisios per Segua-
nam vehuntur.

2°. Corbolum seu Josedum | Corbail: | Ubs ad ripam Se-
quana ubi Jannam | la Juines: | sibi adjungit septem leuis
a Parisiis et tribus a Meloduno sita, nomen, ut fertur,
habet a Corbulone quondam sub Romanorum imperio
galia Prefecto. Duos habet pontes lapideos unum
triium distans a arcum supra Jannam, alterum supra
Seguanam, cui novem sunt arcus, atque civitatem in
binas dividit partes. In ea 800. foci, tres portae,
quatuor parochiae numerantur. adest etiam Ecclesia
Collegiata S. Emperii | S. Spire: | ab Haimone Corboli Co-
mite circa an. 912. in honorem SS. Emperii et Lupi Ba-
joui | Bajens: | Episcoporum, quorum reliquias huc attule-
rat, fundata. adest quoque Prioratus S. Guinaili
| S. Genai: | in quo Canonici Regularis S. Victoris residet.
Fratres Minores S. Francisci, quos Recollectos vocant, hic
etiam habent conventum, ut et Moniales e Societate
S. Ursula, vulgo Ursulina. Item Nosocomium.

Jugaburqa Regina Philippi Augusti conjugum Corboli
Domum voluptuariam sibi edificavit, ad quam a marito
repudiata se recessit, necnon toto repudiationis sua tem-
pore in ea recessit; ubi et diu obiit supremum sepu-
tisque fuit in Ecclesia S. Joannis Equitum Melitensium
an. 1236. ubi ejus cenotaphium adhuc videtur. Harum
aedium quaedam adhuc supersunt vestigia.

An. 1418. Dum Burgundia Corbolum obsidione cinxit; et
missis per Carolum VI. Francia Regem obsequis militari sub-
sidio, ille recessit. Anno item 1562. Calvinista seu
Hugonoti urbem hanc stram impugnare coeperunt, at
oppugnare hanc valuerunt, Catholicis egregie eam defen-
dentibus.

3°. Fons Blandi seu Bliandi vel Bleandi, non vero
Fons bellaquens, prout quidam perperam scribunt | Non-
taine Bland: | Oppidum quatuordecim leuis a Luta-
tia versus Meridiem, una cum magnifico et amplo
palatio regio. Nomen habere videtur a fonte et
quodam veteri loci Domino et possessore, qui Blandus
seu Bliandus, vel etiam Bleandus nuncupabatur.

Palatium, quavis ex variis aedificiis, quae a pluri-

bus Regibus variis temporibus sine ordine et analogia simul
iuncta fieri, constat; haec tamen confusio quidpiam ita
magnum et majestaticum exhibet, ut videntium admi-
rationem excitet. Locus inamoenus, necnon arido inter
colles, et laeva depressio situm est, nemisque ingens et con-
spicua pascuum ipsi nemorum, quibus iungatur, locus est,
in quo cum maxima ferarum multitudo versatur, inde
fit, ut Reges sociis huc veniant venationis captaturae delecta-
tionem. Adhuc etiam horti amplii et speciosi, qui
loco huic amoenitatem quandam conciliant.

Oppidum ipsum videtur procul dubio ab eo tempore exor-
ditum sumisse, quo Reges huc aliquamdiu demorari coeperunt.
Ajunt Ludovicum XIV. primum Versaliam se conferret, con-
tinuis huc loci vesedisse.

21. 1778.

§. IV.

De Tractu Vastiniis.

Tractus Vastiniis: le Gastinois: Olim Pagus Vastinensis
dictus, nomen habere videtur à vastitate, quod in eo vasta
sint nemora, solumque arenosum et inultum. Dividi-
tur in Aurelianensem et Francium, de isto huc agimus,
cujus situs est circa Lupiam: le Loing: fluvium. In eo
occurrit

1.º Nemosium, seu Nemosinum, vel etiam Nemosum
: Nemours: Urbs prope Lupiam: le Loing: quatuor milia-
ribus à Fonte Blaudi et octiduum à Parisiis. Olim Nemus
appellabatur, quod in Nemore Fontis Blaudi colorata esset,
ex quo nomine dein Nemosium Latine, et Gallice Nemours
natum est: at postmodum magna hujus nemoris parte
excisa modo Nemosium situm habet nemus istud inter
et Montargis: Montargis: Sylvam intra duos colles
ex isto loco, in quo Caesaris aetate Civitas Graecae erat.
Sensim ea oppido urbs facta est, ubi à Ludovico XII. anno
1507. una cum Tractu suo à Comitatus dignitate, quam
initio Saeculi XV. à Carolo VI. acceperat, in Ducatum erecta
est. Denique defuncto sine masculo herede ultimo
Nemosii Duce Ludovico XIV. Ducatum hunc ad se revocavit,
necnon fratri suo Philippo tradidit; cuiusque modo possidet
ejus abnepos Dux Aurelianensis.

Nemosii bina sunt Ecclesia parochiales, una in ipsa Ci-
vitate, altera in ejus Suburbio. Adhuc etiam duo Me-
nialium Monasteria. Illius commercium consistit
in frumento, farina, vino, et caseo, p.

2.º Cortinacum, seu Curtinacum, vel etiam Cortanacum, seu Cortanacum |:Cortinay:| Urbis enigma Montargium inter et Senones sita una cum veteri Castro supra collem collocato. Jam ab anno 1000.mo proprios sui que nominis habuit Dominos, quorum genealogia ad nostram usque aetatem celebrata fuit.

3.º Castellis ad Lupiam |:Chatillon sur Loing:| Urbis sic dicta ad distinctionem aliarum ejusdem nominis Francie urbium, haud magna civitas in amoena tamen valle quatuor miliaribus à Montargio sita cum castello in medio edito loco castra ipsam collocato. Habet Ecclesiam Collegiatam sub nomine S. Petri, in qua Archiepiscopus Senonensis omnes prebendas et officia confert, ut et Monasterium Monialium SS. Sacramenti. Ludovicus XIV. an. 1696. eam una cum Tractu suo Ducatum dedit.

§. V.

De Tractu Meduntino.

1779 22.

Tractus iste, gallice le Mantois, porrigitur à Franco S. Germani usque ad confinia Normanniae. In eo notatur

Janum S. Germani, seu S. Germanus in Ledià Sylva |:S. Germain en Laye:| Urbis enigma quatuor leucis à Lutetia versus Occidentem non procul à Sequana, ubi haec ad Septentrionem flectitur, una cum magnificentissimò Palatio Regiò, cui Sylva voluptaria est contigua. Opinio est hanc urbem nomen suum accepisse à Monasterio quodam à Rege Roberto Septingentis circiter abhinc annis ibidem sub nomine et patrocinio S. Germani constructo.

Populosa admodum est, ejusque aedes peroptima et perpulchra sunt, vixque magni usum commode intersesti. Variis, etiam palatiis eo, quo Rex Galliae huc Regiam tenuit, tempore à Regis Ministris aliisque Nobilibus viris constructis ornata est. In ea unica est Ecclesia parochialis, et monasterium Fratrum Minorum S. Francisci collectorum; itam conventus Ursularum. Monasterium vero Augustinianorum discalceatorum Logiarum |:Des Loges:| dictum in medio Sylva collocatum est.

Castro seu Palatium Regium juvenidissimam et opportunissimam totius Galliae praebet habitationem, sive propterea speciosa ipsius conelavia, sive propter magnificum, qui ei contiguus est, hortum ad Sequanam usque porce-

tum, sine denique propter Sylvam, quae ipsi propinqua est; aër quoque hic saluberrimus est, nonnon animadversum fuit, homines ibi longævam ducere vitam.

Castri hujus seu palatii prima fundamenta, jecit Rex Carolus V. Franciscus I. ibid. novò ampliarit aedificiis. Henricus IV. in apice montis et propius ad Sequanam aliud Castrium construere curavit, quod Castrium novum | Château neuf | appellatum est; nonnon hortos ad fluvii hujus ripam usque propagavit. Ludovicus XIII. variis ornamentis ibid. decoravit. Denique Ludovicus XIV. qui ibidem 5. Septembris an. 1638. natus perhibetur, ibid. inter alia, quinque structure quadrata aedificiis | Barrubons | aedificavit.

Hic Jacobus II. Angliae Rex an. 1689. Regnò à subditis suis exturbatus una cum conjugè et liberis recessit, atque diem supremum obiit 16. Septemb. an. 1701. Corpus ejus Parisios translatum ac inhumatum fuit in Ecclesià Monialium Valisgratia | Val de grace | in S. Jacobi Suburbio.

23. 1820.

§. VI.

De Tractu Volcaffino.

Tractus Volcaffinus, alius etiam Vaccaffinus, at Valcaffinus, seu Vulxinum et Vexinum | Le Vexin | dicitur cum titulo Comitatus.

Olim Tractus iste pars Normanniae erat, at Ludovicus IV. cognomento Transmarinus, qui circa medium Saeculi X. rebus gallicis profuit, atque an. 954. vitam posuit, partem ab eo audivit et Insulae Granica adscripsit, nonnon Tractum Volcaffinum francicum dicitur voluit ad distinctionem Normannicam*.

* Sunt, qui contrarium tenentur, atque dicunt omnem hunc Tractum olim Insulae Granica praeter, factum fuisse, et prius in Ludovico IV. de Normannia bene tractur, partem ab eo audivit et Normanniam adscripsit fuisse.

Ejus limites sunt ad Orientem Isara | Oyse | ad Meridiem Sequana; ad Occidentem Epta | Epte | quae ibid. à Vulxino Normannico separat; et ad Septentrionem Ager Bellocacensis | Le Beauvaisis | In eo notatur Fontisara | Contoise | Urbis. Nomen habet à ponte super Isaram strato, ad cuius terminum in Julivi collis parte sita est. Sen Lewis à Lutetia distat versus Cauren. à Castro supra collam positò defenditur. Vetusissimè nomen est Brivisara seu Briviasura juxta Antonini itinerarium; et secundum tabulas veteres Brivaisara, quod idem est ac Contisara; Brive enim antiquò Gallorum idiomate dem est ac pons;

* Sequester | Vibius | nomen Isara, teste Vibio Sequestro* in suis de fluminibus Tractatu, etiam in Oesiam seu Esiam mutatum fuit,

unde gallicum Oise. Plumen istud Inisa quoque dic-
tum fuit, prout habemus ex auctore anonymo vita S. An-
dræ, qui Saeculo VIII. scripsit.

Abest hinc Ecclesia Collegiata S. Mellonis prius Rotho-
mageni. Episcopo Lava à Philippo pulchro an. 1286.
fundata, in qua etiam hujus Sancti corpus an. 830. Con-
tisarum abatum quiescit. Hinc etiam sunt duo pa-
rochia una S. Maclovii, altera S. Andree. Item con-
ventus Fratrum Minorum S. Francisci discalceatorum.
Denique Monasterium Benedictinum S. Martini an.
1050. ab Arnalrico primo ipsius Abbate fundatum.

Urbis ista an. 1442. 16. Septemb. ab exercitu Caroli VII.
assulta Anglis crepta fuit. An. 1561. Regni Coni-
tia hinc celebrata sunt. An. 1720. 21. Julii Ludov-
icus XV. dato Decreto Senatuum seu Parliamentum Parisi-
ense hinc transtulit, et eodem anno 16. Decemb. De-
mus Parisios revocavit.

betius Dictionarium
geographicum de flu-
viis, fontibus, fluminibus,
montibus, Sylvis, et po-
pulis, p. quod primum
Mazochius, Jacobus
Roma an. 1505, post
Aldus Manutius, et
denique Franciscus
Happelius una cum
Luijet et Hadriani
Rolandi annotatio-
nibus Rotterodami
an. 1712. in 8. lucis
publica fecerunt.

§. VII.

24.

De Agro Bellovacensi.

Agri ista seu Tractus olim pars erat Bricardia, sed jam
à pluribus annis ab ea avulsus est; uniusque limites
habet ad Septentrionem ipsam Bricardiam; ad Occiden-
tem Valsinum Northmannicum, à quo Epta | C'Epte: |
fluvius eum separat; ad Meridiem Valsinum Fran-
cicum; et ad Orientem Comitatum Sylvanctensem
| Le Bailloyes et Comté de Senlis: | à quo per Isaram
| L'Oise: | distinguitur.

Antiquitus in hoc Tractu seu Agro sedem habuere Bel-
lovacii populi, quos Caesar memorat semper 60000. ho-
minum exercitum paratum habuisse, namon, ubi opus
fuisse, 100000. adducere potuisse. In eo notatur

Bellovacum | Beauvais: | illius Metropolis, à qua Trac-
tus ipse seu Ager Bellovacensis | Le Beauvaisis: | dictus
est. Hujus Urbis vetus nomen haud notum est. Caesar,
postquam illam occupasset, Cesaro Magnum sibi voluit,
quod nomen ipsa tamen postmodum deposuit apud Bel-
lovacii populi nomine, atque Bellovacum nuncupata
est. Posita est ad ripam Thava | Therin: | fluminis
16. leuis à Parisiis versus Meridiem, totque à Rotho-
mago versus Occidentem. Solum habet haud injurem-
dum, pars una Thava fossas ipsius implet, altera Opi-
ficibus, qui in lana, ex qua panni cailes conficiuntur,
laborant, deservit. Admodum munita foret, ni-

si feminae undique ei montes insiderent. *Bradagium*
Virgo nuncupatur, quod nulli hostium unquam succumben-
rit. Omnes feminae illius vici venusti sunt et recti.

Habet Episcopum Archiepiscopi Rhenensis Suffra-
neum, qui utraque jurisdictionem civilem nempe
et Ecclesiasticam tam in civitate ipsa quam per totum
ejus tractum, qui Comitatus Caritatis titulo decoratus est,
exercet.

Comitatum hunc an. 996. Rogerius Comes Blesensis
filius et Belovacensis Episcopus Ecclesiae sua dono dedit.

Primus illius Episcopus fuit S. Lucianus, qui circa me-
dium Saeculi III. floruit.

Anno 1196. Richardus Anglia Rex et Normannia Dux
hujus civitatis, qua tum adhuc Normannia attribueba-
tur, Episcopum adversus ipsum rebellantem cataphra-
tum seu lorica indutum cepit; cuiusque Summus Pon-
tiffex Romae ad eum scripsisset, ut suum in Christo fi-
lium missum faceret, Rex misit, qui hujus Antistitis
loricam ad eum deferrent simulque dicerent: Hanc in-
venimus, vide, utrum tunica filii tui sit. Genes. 6. 37.
v. 32.

An. 1561. Cardinalis Castellionus hujus civi-
tatis Episcopus ad Calvinistarum partes deficiens Ecclesi-
am suam vehementer afflixit.

Præter Ecclesiam Cathedralam, qua magnifica est, plu-
res adhuc Ecclesiae hic sunt, inter quas sex Collegiatae, et
triduum parochiales numerantur. Adhuc etiam
tres Abbatis, una Benedictinorum, in cujus Ecclesia
corpus S. Luciani primi Belovacensis Episcopi quiescit,
unde et Monasterium S. Luciani dicitur: Altera
S. Quintini Panonicorum Regularium S. Augustini Con-
gregationis S. Genoveva: Tertia S. Symphoriani olim
Benedictinorum, nunc à Patribus Missionis habitata.
Item Conventus Franciscanorum, Dominicanorum, Gu-
lanorum seu S. Francisci de Paula, Capucinorum, Monia-
lium S. Clarae, Ursulinarum, Canoniarum Hospitala-
riarum. Monasteria SS. Luciani, Quintini, Sym-
phoriani, et Capucinorum extra muros urbis collocata
sunt. Duo etiam adhuc Nosocomia.

Belovaci varia memorantur celebrata Concilia: ut
an. 845. praesente Rege Carolo Calvo. an. 1114. sub Conone
Episcopo Bracensis et Summa Sedis Legato, in quo Hen-
ricus V. Imperator excommunicatus est. Idem Conon
duos adhuc Synodos ibidem celebravit, scilicet an. 1120.
et 1124. Ludovicus VII. cognomento Junior et Gius

Gravina Rex hic etiam Concilium an. 1161. coegi curavit con-
tra Antipapam Victoram, qui Alexandro III. legitimo
Pontifici oppositus fuerat.

Anno 1443. Angli urbem hanc frustra obsiderunt. Nec
felicius fuit Carolus cognomento Audax Dux Burgundia
an. 1472. quamvis 80000. hominum haberet exercitum;
valente hac ultima obsidione mulieres Bellovacenses
praesente Joanna de Sericula |; Joanne d' Hachette |
Strenuorum animorum egregia adhibere specimen, at-
que, inter alia, hostibus veritatem eriguerunt; in hujus
magnanimi facinoris perpetuam memoriam in pro-
cessione, qua singulis annis die 10. Julii instituitur,
mulieres viros praecedunt.

1870. 25.

§. VIII.

De Valensio.

Valesium seu Valosium, vel etiam Valensio, item
Ager Valensius |; le Valois |; olim Bricardia pars nunc In-
sula Gravina. Limites habet versus Septentrionem
Agrom Suevionensem; versus Orientem Campaniam;
versus Meridiem Briam et Inulam Gravinae proprie
Britanniae; et versus Occidentem Agrom Bellovacensem.

Tractus iste, qui alias Comitatus Dunstanat erat, ho-
die Ducatus titulo gaudet. Olim Comitatus Vadensis
nuncupabatur à Castro, cui nomen Vadum |; Vê |;
quod Comites illius Domini incolebant, atque Crespi-
um |; Crespy |; inter et Villarium |; Villers-Coste-Raz |;
situm est.

Comitatus hic seu Ducatus à Saulo X. proprios spe-
cialesque suos Dominos habuit. at cum circa finem
saeculi XII. horum Comitum et Dominorum prosapia
tam virilis quam sequioris sexus in Elisabetha Phi-
lippi ab Alratia Glandria Comitis conjugis defuisset,
et penitus extincta fuisset, tunc Philippus Augustus Co-
mitatum hunc corona, cuius feudum fuerat, demum ad-
iunxit. Saeculo XIV. Philippus cognomento Audax Co-
mitatum hunc tradidit filio suo Carolo patri Philippi,
qui postmodum subicit an. 1328. extincta in Carolo IV.
Stirpe Capetingana sub nomine Philippi VI. Valensii
|; de Valois |; Rex Galliae salutatus fuit. Extincta de-
in an. 1588. in Henrico III. Valensiorum familia Galliae
regnum 2. Augusti an. 1589. ad Domum Bourbonicam
pervenit, in qua hodiernum adhuc persistat. Denique
Saulo protestante hunc Comitatum seu Ducatum Philip-

alii tamen volunt S. Proculum primum hinc Ecclesia profuisse. Cathedralis Ecclesia Campanila inter altissima totius Gallia computatur, necnon altitudine sua editissimos regionis hujus montes superat, conspicuumque suum ad septem et octo miliaria gallica protendit. Tam in ipsa Civitate, quam in Suburbis sex numerantur Ecclesia parochiales, et prater Cathedralem, Ecclesia Collegiata.

Hic etiam varia Synodi habita fuerunt, et an. 883. cui presedit Hincmarus Archiepiscopus Rhemen- sis, in qua Rothadus Suevionensis Antistes depositus, et in Monasterio quodam reclusus fuit. An. 900. in qua Carolus Dux Lotharingia excommunicationis sententia perclusus fuit, quod Episcopum Laudunen- sem captivum detineret. An. 1310. occasione Templariorum. An. 1315. adversus Petrum de Lati- lo: De Latibii: Episcopum Catalaunensem et Regni Cancellarium, quod causa diceretur mortis Philippi Regis, et Joannis de Castello. Et denique anno 1402. occasione Schismatis inter Summos Con- tifices Bonifacium IX. et Benedictum XIII.

In hac urbe habita sunt an. 1462. Regni Comitum, in quibus confirmata fuit Lex Galica, vi cujus femi- na carumque consanguinei a jure Suevionis Regis excluduntur. Hic etiam an. 1493. pax conclusa fuit inter Maximilianum Imperatorem et Regem Fran- cia: ~~inter et Godefridum, Principem, et inter et Godefridum, Imperatorem, an. 1549.~~ Eam quoque Godefridi: Les Liguistes: obsiderunt, quibus- cum Dux de Longavilla: Longueville: praelium inuit.

3°. Compendium: Compiègne: Urbs ad Ivram:oise: ubi hinc Arnonem: L'Arme: in se suscipit, septem leuis a Sylvanestis, septendecim a Lutetia, quin- que a Novioduno, octo a Suevione, et duodecim a Bellouasi distans. Nomen suum a Romanis ha- bet. Cum Carolus Calvus eam de novo edificaf- set suo nomine Carolopolim: Chalevide: vocari- jussit: at postmodum vetus nomen suum denovo- asumpsit, quo et etiam nunc vocatur.

Eius Castellum omnium fortis totius Gallia Castro- rum vetustissimum est, in quo Clotarius I. anno 561. diem supremum obiit. An. 876. Carolus Calvus Castellum hoc extra urbem de novo extrui curavit;

* Hoc nomen venie- bant Francia Catho- lici, qui contra Hen- gonotos et Henri- cum IV. foedus unio- sancta ab ipsi non- cupatum inter se pepigere, quod du- ravit ab anno 1576. usque ad an. 1593. quo Henricus IV. abjurato Calvinis- mo fidem Catholi- cam amplectens est.

est
mult
at. by
ta. in
a. fon
tation
in, quod
viri
a. foto
in qua
in fa
ia. pe
etiam
ne hic
ylos hor.
an. 1549
vato.
quam
in exi-
et hinc
ionibus
an. insi
in qui
ati me
abris a
tur no
data
anatum
in exi-
is ante
in fuit
si; de
os appu
ontur;

10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

S. Ludovicus aliud ejus loco excitavit, quod Ludovicus XI.
Franciscus I. pp. ampliavit et ornavit.

In hac Urbe duo numerantur Ecclesie parochiales
S. Jacobi una, altera S. Antonii; una Collegiata,
que S. Clementis dicitur; Monasterium Benedic-
tinum sub nomine S. Cornelii à Carolo Calvo fundatum,
ibi sepulti fuere Ludovicus II. et V. Conventus Do-
minicanorum à S. Ludovico edificatum. Jesuita
etiam ab an. 1653. huc habent Collegium. Adest
quoque Nosocomium à S. Ludovico fundatum.

Hic etiam varia fuere celebrata Conilia, ut an.
757. in quo 18. Canones plerumque de Matrimonio agen-
tes conditi fuere: item an. 833. in quo Ludovicus Pius
trium suorum filiorum conspiratione, et Episcoporum
ibidem congregatorum sententia coronam deponere
compulsus fuit. annis quoque 1085. 1261. 1277.
1301. et 1329.

Celebris quoque Joanna De Arcâ, alias Quella Ave-
lianensis dicta, huc ab Anglis capta Rothomagum
abducta fuit, ibique velut Saga igni addita et con-
sumta. Ganonus etiam Cardinalis Niccolous | Ri-
chelian: | an. 1624. cum Godefridis Belgii Ordinibus huc
foederis pepigit.

Non procul à Compendio erat perampla et venusta
Sylva ad venationem aptissima. Olim Sylva Cotia
sive Cozia | Cuise: | nuncupabatur; at modo nomen istud
antiquatum est, quamvis pagus Cotia | Cuise: | dicitur
Camp. Urbem hanc inter et Suepionem adhuc superit.

26. 290.

§. IX.

De Agro Suepionensi.

Agro Suepionensis | Le Soissonnois: | olim pars Bi-
cardie erat, at postmodum ab eâ avulsus Insula Fran-
cie attributus est. Limites ejus sunt ad Septen-
trionem Tractus Laudunensis, ad Orientem Campa-
nia, ad Meridiem Bria, et ad Occidentem Valerius
Ager. Partem includit legionis illius, quam anti-
quitus Suepiones populi possidebant, quorum Casar
in suis Commentariis meminit. Invenitur feracissi-
mus est vivetisque et nemoribus abundat. In eo
notatur præcipue Urbs

Suepis | Soisson: | à qua Tractus seu Ager nomen su-
mit; ampla et populosa Civitas ad ripam Isara | Oise: |
Supra quam ponte strato à Suburbio ad eam fit tran-
situs, in amena et fertili valle sita, 18. leuis à lu-

13
tatiā. Galli, priusquam Romani eā potirentur, illam
Noviodunum dicebant: postmodum sub Octaviano Augusto
Romanorum Imperatore, mutato nomine, Augusta
Suessionum nuncupari coepit. Ptolomaeus eam Αὐγού-
στα Σουεσσώνων nominat; post Sueffione, Sueffionis,
ac denique simpliciter Sueffio dicta fuit, quod nomen
adhuc hodie retinet.

Romanorum Imperatorum aetate hic palatium erat
in quo ipsi interdum morabantur, et ut de prima stirpis
Francica Regibus, qui Sedem suam in hac urbe collocarunt,
nihil commemoramus, certum est ibidem sub Ludovico
6to prope S. Medardi Monasterium Regium fuisse pala-
tium. Illud, quod nunc extat, et in quo an. 1728. iustis
pacis inter Imperatorem Carolum VI. Galliam, Hispaniam,
Angliam, Hollandiam, &c. congressus fuit celebratus,
antiquo ritu et forma edificatum est, ejusque late-
ra rotunda et densa turres stipant. Praeter Cas-
trum hoc aliud adhuc erat extra urbis moenia ad ripam
Isarae collocatum, in quo Sueffionum Reges residebant;
illius adhuc extant vestigia quaedam, quae produnt, illud
amplum, et pro eā, quae excitatum fuit, aetate fuisse
magnificum; in illius ambitu Benedictinum S. Me-
dardi Monasterium fundatum fuit. Adest

etiam aliud Monialium ejusdem Ordinis et institu-
ti Monasterium sub nomine et invocatione B. V.
Mariae ante 1000. et quod caesit, annos à Praefato
Domino Ebrovini fundatum.

Hujus Urbis Episcopus est primus Archiepiscopi Rhe-
mensis Suffraganeus, jureque gaudet Metropolitana
Rhemensi Sede vacante Reges Franciae consecran-
di; prout factum est in unitione S. Ludovici, et Lud-
ovici XIV. Floret hic etiam Academia Scientia-
rum viginti constans membris Parisiensi foedere
juncta, et à Ludovico XIV. an. 1674. litteris patenti-
bus an. 1675. in tabulas Senatus seu Parlamenti Pa-
risiensis relatis confirmata.

Varia etiam hic memorantur celebrata Concilia:
An. 744. hic viginti tres Episcopi convenere. anno
853. alterum habitum est Concilium praesente Carolo
Calvo, in quo res Eucharisticorum illorum, quos Ebro-
Rhemensis Archiepiscopus ordinaverat, examinata fue-
runt, Ebro ipse Sede sua pulsus, eaque thimmaro
delata, quod multis turbis, atque alii etiamnum

Præcolum conventui, qui an. 866. coactus est, causam præ-
 buit. An. 941. hinc convenere aliquot Episcopi li-
 tem Hugonem inter et Astaldum de Archiepiscopatu
 Rhemensi contententes definituri; priori Sedes hæc af-
 fecta fuit, ipsæque consecratus. Manages Rhemen-
 sis an. 1078. et Reinaldus item Rhemensis an. 1094.
 Concilia hic habuere, in quibus Roscelinus, hinc errores
 rejicit et damnavit, de quo meminit S. Anselmus.
 Conon Prænestina Episcopus et S. Sedis Legatus hic Conci-
 liis an. 1137. et 1140. celebratis præsedit adversus Petrum
 Abaelardum. An. 1155. hic Provinciae Rhemen-
 sis et Senonensis Episcopi conventum egerunt, ut varia
 legum negotia et causas pertractarent ac disponerent,
 nempe is, qui Ecclesiastica aequè ac Sæcularia bona
 invadebant, obisterent. Rigordus etiam memorat
 an. 1210. vel, ut alii volunt, an. 1202. hæc convenisse
 Brasules, ut causam Philippi Augusti, qui Ingebur-
 gam conjugem suam repudiavit, definirent: ut prius
 quam ipsi hæc de re deliberare coepissent, dea conju-
 ge accepta et recepta clam et in insalutatis se sub-
 duxit ac discessit.

27. 1097.

§. X.

De Tractu Laudunensi.

Tractus Laudunensis: Le Laonnois: olim Picardia
 modo autem Junula Francica pars. Limites ejus sunt
 ad Septentrionem Tirasia: Tirasche: ad Orientem
 Campania, ad Meridiem et Occidentem Ager Suevio-
 nensis. In eo occurrunt

1.º Laudunum seu Lodunum: Laon: Caput Trac-
 tus eique nomen tribuens, urbs supra editum montem
 collocata sub 24. gr. 1. min. longit. et 49. gr. 30. min.
 latitud. cum Castellis. Munitionibus novâ arte com-
 paratis destitutum situs tamen munitissimam efficit;
 nempe olim velut totius Francie propugnaculum ha-
 bebatur; de câ differens Guibertus Noyingentanus
 1.º de Noyent: Abbas illam Regni Caput, Regie ambi-
 tionis thalamum, et unicum hæc ætate propugna-
 cum nuncupat. Optime edificata est, vicisque
 habet venustos, et illius putei, quamvis non admo-
 dum profundi sint, sufficientem tamen aquam in
 celis suppeditant. Aër quoque salubris hinc spi-
 rat. Multi Reges hic regiam habuere, modo in
 eorum palatio Urbis Diocætera. Sessiones suas celebrant.

* in gestis Dei per Fran-
 cos, quod opus Lucas
 Haucherius Ord. S. Be-
 ned. Congreg. S. Man-
 ni adhibet. Parisiis an.
 1651.

9
Hic Episcopus Titulo Ducis et Paris Francie gaudet,
quamvis Rex ipse vobis hujus vobis et immediatus sit
Dominus. In antiquis monumentis invenimus
eam Legidunum Clavatum fuisse nuncupatam.

Sub Romanorum imperio admodum incelebris erat,
ut quo non nisi Rhenensis Ditionis Oppidum esset.
S. Remigius Rhenensis Antistes eam à sua Dioce-
si avulsit circa an. 515. necnon primum ibi Epis-
copum constituit S. Genobaldum, quod Hincma-
rus in suis epistolis memorat.

Præter Cathedralen in eâ adhuc tres numerantur
Ecclesie Collegiate SS. Joannis scilicet, Genoveva,
et Juliani. Item duo Monasteria Benedictina
S. Vincentii nempe et S. Joannis; prius fundavit Brun-
negilda Regina Sigeberti Austriæ Regis conjux,
alterum S. Salabergis sub Attilone hujus civitatis
Episcopo. Et Abbatia S. Martini Ordinis Bemon-
tratiensis.

Adest etiam Monasterium Monia-
cium Monstrolium | Montruil les Dames | dictum
Ordinis Cisterciensis, in quo aservatur copia Sudarii
S. Veronicæ faciem Christi referentis an. 1249. ab
Urbanò IV. dum adhuc Innocentiò IV. Capellanus esset,
ad ipsam missa cum hac Slavonica inscriptione Obraz
Gospòden naoubrous, id est Imago Domini in
linteò.

Ludovicus XI. hujus Urbis incolas à vectigalibus im-
munes fecit, quo privilegio adhuc hodie gaudent.
Vigente sacro foedere Dux Meduana | Le Duc de
Mayenne | eam subegit: at an. 1594. ab Henricò
Magnò obsessa et capta fuit.

Sicunt aliqui Landunum esse urbem illam que
à Casare lib. 2. c. 9. et 6. de Bello Gallico Bibrax nuncupatur.

2° Noviodunum, alias Noviomagus, Nojonum,
Noviomagus Veromanduorum, Noviodunum seu Neo-
dunum Belgarum, Noviodunum seu Neodunum
Suessionum, Noviomagus Vadicapinum, et Castel-
lum Noviomacum | Noyon | Urbis vetustissima et
latis ampla, necnon quatuor Suburbis instructa,
atque ad commercium opportunè sita. In eâ 4500.
numerantur Incola. Loco versus meridiem medi-
ocriter edito collocata est, ad ripam exigui fluvii Vor-

3
Sa | Vorse | qui leuco quadrante ab eâ Jare immer-
gitur, viginti duobus miliaribus à Lutetiâ colloca-
ta est.

Habet Sedem Episcopalem Metropoli Rhemensi
Subjectam ex Veromanduanô | Vermandois | an. 531.
à S. Medardô hinc translata. Idem Episcopus
Comes est et Bar Francie. Eusebiam Cathedralem
Sijimus et Carolus Magnus ejus filius edificavere.
Præter eam octo adhuc Ecclesie parochiales hinc nume-
rantur: Duo Monasteria unum ibidique antiquius,
quod S. Eleuti nomen fert atque à Benedictinis Congre-
gationis S. Mauri possidetur, ab ipso S. Eleuto vel fun-
datum vel saltem ampliatur, necnon ipsius tumulo
celebre factum: alterum S. Bartholomæi an. 1064.
à Balduino I. Norodunensi Episcopo erectum atque
Canonicis Regularibus S. Augustini traditum. Adhuc
etiam Franciscani et Capucini. Xenodochium S.
Joannis Saeculo XII. fundatum curant Moniales ordi-
nis S. Augustini. Urselina quoque hinc habent
Conventum. Sub finem præteriti Saeculi hinc
pariter introducta fuerunt Sorores S. Familia, qua-
rum interest mulieribus solitudinem aligentibus sub-
venire, juvenesque puellas institvere. In hunc eun-
demque finem sunt hinc etiam duo vel tres foeminae,
quibus sub nomine Beginarum jam à longô tempore
de sustentatione provinum est.

Civitas hæc multis calamitatibus olim pene oppressa
fuit. Cesar multo labore eam subegit. Saeculo IX.
Normanni eam occuparunt et expilarunt Jmonem-
que tum temporis ibidem Episcopum. Secum abduxerunt
captivum. Saeculis XI. XII. et XV. senies abivit in
flammas. Durante Saeculo foedere mox à Catholicis
mox ab Hugonotis expugnata fuit, donec tandem
an. 1594. Henrico Magno cepit. Hic an. 1516. Fran-
cisum I. inter et Carolum Austriaum conventio ini-
ta fuit.

Eam quoque celebrem reddidere. Specialibus aliquot
eventibus tres Regum Francie Stirpes. Ex primâ Stir-
pe Chilpericus II. hinc an. 721. sepultus fuit. In se-
cundâ Carolus Magnus ibidem an. 768. coronam Regni
adepus est. Et ex tertiâ Hugo Capetus an. 987. hic
Rex electus et salutatus fuit.

Hic etiam an. 1509. 10. Julii natus perhibetur Jo-

4
20
annes Calvinus, qui postmodum Calvinus dicitur voluit.
Ecclesie ministerio manipatus, primum Capellam ha-
bit in Ecclesia Cathedrali, postea Pontis Episcopi
|: Pont L'Evêque:| Carthusus factus, tunc sectam in-
venit in Ecclesiam, quae ab ipsius nomine Calviniana
dicta est, et cui plures tunc in Gallia tunc alibi
adhæserunt, necnon atrocium dissidiorum et bello-
rum semina jecit. Ipse Calvinus tandem Geneva
|: Geneve:| decessit à vitâ 22. Maji an. 1564.

Capitulum II.

De Provincia Aurelianensi.

Provincia Aurelianensis |: L'Orleanois:| Sita est cir-
cum Ligerim, quae idam perficitur ac in duas fere a-
quales dividit partes, Septentrionalem Scythiam et
Meridionalem. Ejus limites sunt ab Oriente pro-
vincia seu ager Lugdunensis, Ducatus Burgundia, et
Campania; à Septentrione Insula Francia, et
Normannia; ab Occidente Britannia; et à Meri-
die Guienna. Fertillissima est, unde et
Francia Granarium vulgò nuncupatur.

Illius tredæim numerantur minores provincie
seu Tractus, quos singulis §§. exhibemus.

S. I.

De Provincia seu Agro Aurelianensi.

proprie et specialiter sic dicto.

Hujus Provincia seu Agri, quem Galli L'Orleanois pro-
pe nuncupant, exiguus est Tractus. circa Ligerim ad
Orientalem totius Provincia partem situm habet. in
eo occurrunt

Aurelia seu Aurelianum |: Orleans:| totius Provincia
Metropolis, et maximis jucundissimisque totius Regni
civitatibus facile adnumeranda Urbis triginta duobus
Milliaribus à Lutetia, octodecim supra Blasam |: Blois:|
et triginta quatuor à Turonibus |: Tours:| distans, in
amœnâ planitie ad borealem Ligeris ripam sita, ad
quam ab hujus annis aquilonari ripâ secundum arcum
lapidibus quadrato ponte transitur. Per vetusta
civitas Romanis sub nomine Genabi nota. Illius li-
tus amœnitate et commoditate impulsus Aurelianus
Imperator eam amplificavit, atque suo nomine Aureli-
anum seu Aurelianum dicitur voluit.

Ab Atilâ Hunnorum Rege an. 450. perperam obessa
fuit, et sub Romanorum potestate remansit, donec
Clodoveus Francorum Rex Sigis, qui tunc ibi pro Ro-

188. 28.

188. 29.